

Referanser: KM 09/21 (Den norske kirkes globale oppdrag), KR 05/22, KR 30/23, MKR 07/23, MKR 17/23, KR 47/23

Arkivsak: 21/00880-26

Saksdokumenter:

The Body and Spirit of Reconciled Diversity

Brosjyre fra Kirkens Nødhjelp om skattekonvensjonen

Message of the LWF European Pre-Assembly 2023

[The Assembly booklet - Introducing the 13th Assembly and its Theme Study Guide](#)

[LWF Strategy 2019-2024 - With passion for the Church and for the World](#)

Forberedelse til Det lutherske verdensforbunds generalforsamling 2023: Én kropp, én ånd, ett håp

Sammendrag

Det lutherske verdensforbund (LVF) avholder sin 13. generalforsamling 13.-19. september 2023 i Krakow, Polen. Generalforsamlingen er det høyeste beslutningsorganet i LVF og møtes hvert 6 år. Den velger president og et nytt råd på 48 medlemmer og skal legge føringer for LVFs arbeid fram mot 2030. I tillegg til de formelle sidene er generalforsamlingen også et unikt uttrykk for luthersk globalt fellesskap. Den norske kirke har gjennom årene både bidratt til og fått mye tilbake gjennom dette lutherske fellesskapet.

Temaet for generalforsamlingen er *Én kropp, én Ånd, ett håp* og refererer til Efeserbrevet 4,4. Teologiske og aktuelle refleksjoner om tema/undertema vil prege mye av samlingen.

Kirkemøtet inviteres til å bekrefte Den norske kirkes forpliktende medlemskap i LVF, gjøre seg kjent med viktige hovedtemaer for generalforsamlingen, samt gi delegasjonen fra Den norske kirke både noen overordnede føringer og et nødvendig handlingsrom til å foreta konkrete vurderinger under generalforsamlingens gang.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet fastholder at fellesskapet i Det lutherske verdensforbund (LVF) beriker og forplikter Den norske kirke, og takker for det betydelige arbeidet som gjøres, ikke minst for verdifullt ressursmateriale til generalforsamlingen.

2. Kirkemøtet bekrefter at det diakonale, misjonale og økumeniske arbeidet i LVF er viktig. Med generalforsamling i Polen vil Kirkemøtet særlig framheve LVFs omfattende humanitære arbeid for flyktninger etter den russiske invasjonen av Ukraina, men også arbeid for flyktninger og migranter i mange andre land.

3. Kirkemøtet ber delegasjonen til LVFs 13. generalforsamling ha forventninger om å bli inspirert og utfordret av andre kirker disse dagene, både når det gjelder gudstjenesteliv, bønn og tjeneste, og å ta med slike impulser tilbake til Den norske kirke. Kirkemøtet ber også om at det legges til rette for at hele kirken kan bli kjent med generalforsamlingens tema, liturgier, hovedbudskap og annet relevant materiale i etterkant.

4. Kirkemøtet ber delegasjonen særlig legge vekt på å dele refleksjoner og erfaring med søsterkirker med tanke på generalforsamlingens tema *Én kropp, én ånd, ett håp* når det gjelder å

- legge til rette for at ungdom deltar i kirkens liv med sine erfaringer
- tydeliggjøre menneskeverd og ikke-diskriminering for alle, særlig for jøder, rom, LHBT+, mennesker med nedsatt funksjonsevne og andre grupper som ble ofre for nazistenes utryddelsesleirer
- forplikte kirken i kamp mot antisemittisme
- møte den økende økonomiske ulikheten i verden med aktuelle handlinger for skatterettferdighet
- arbeide for avkolonialisering av teologi og kirker og bidra til forsoning
- forvalte naturressurser på en måte som samtidig verner om skaperverket og urfolksrettigheter
- aktivt bidra til å følge opp klimaavtalen fra Paris og bærekraftsmålene (Agenda 2030)
- fortsette arbeidet for kjønnsrettferdighet

Saksorientering

Bakgrunn

1. Den norske kirke som del av en verdensvid kirke

Den norske kirke har et forpliktende medlemskap til de økumeniske organisasjonene og vil være en aktiv og konstruktiv medlemskirke i forbindelse med generalforsamlingene. (KV 2022, LVF og KEK 2023). Den norske kirke vil bruke generalforsamlingene til å stimulere økumenisk engasjement i Den norske kirke og håndtere de utfordringer og forventninger kirken møtes av.

2023 preges av en rekke utfordringer og tilbakeslag globalt. Ikke minst har den russiske krigen mot Ukraina, klima- og naturkrise, pandemi, økt polarisering og økonomisk ulikhet gjort landskapet annerledes enn for bare få år siden. Dette preger også kirkene og de økumeniske organisasjonenes agendaer. Dårligere økonomi, mindre demokrati globalt og behov for først å løse egne utfordringer, preger mange samfunn og kirker. Sammenlignet med mange andre lutherske kirker har Den norske kirke store ressurser.

I en tid hvor mye ressurser brukes på å avklare Den norske kirkes egen organisering, kan det være nyttig å minne om både rikdommen og utfordringene som ligger i å være kirke i verden. Ikke minst hvordan forpliktende medlemskap i viktige økumeniske organisasjoner kanalisere et slikt engasjement begge veier.

2. Det lutherske verdensforbunds betydning

Det lutherske verdensforbund (LVF) er et globalt fellesskap av kirker som står i en luthersk tradisjon. LVF ble grunnlagt i Lund i Sverige i 1947 fordi lutheranere over hele verden følte et behov for å komme sammen og reflektere, forsones og jobbe sammen om alle de utfordringene verden sto overfor etter andre verdenskrig. Den norske kirke var en aktiv medspiller til at LVF i sin tid ble etablert, og de nære båndene er bekreftet opp gjennom historien, senest på Kirkemøtet i 2021 i sak KM 09/21. Om LVF heter det i vedtaket:

Den norske kirke er nært forbundet («communion») med medlemskirkene i Det lutherske verdensforbund. Den norske kirke vil bidra til å styrke det lutherske fellesskapet ved å prioritere søsterkirkesamarbeid med LVF-kirkene, både i Norden, Europa og globalt» (KM 09/21, pkt. 2a - første del).

Videre heter det:

- bidra til bedre ressursutnyttelse, omstilling og fornyelse av arbeidsformer og organisering i det økumeniske samarbeidet, som setter organisasjonene i stand til å møte utfordringene i årene framover (KM 09/21, pkt. 2d, underpkt. a)
- tilby erfaring og kompetanse fra Den norske kirkes arbeid med fornyelse og organisasjonsutvikling gjennom aktiv norsk deltagelse i styrende organer og i ulike arbeidsgrupper (KM 09/21, pkt. 2d, underpkt. b)
- øke de økonomiske bidragene fra Den norske kirke til økumeniske organisasjoner i en tid hvor mange medlemskirker ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser i en post-korona-situasjon (KM 09/21, pkt. 2d, underpkt. c)

LVF har per 2023 148 medlemskirker i 99 land som representerer rundt 77 millioner medlemmer. Organisasjonen har tradisjonelt stått sterkt blant de nordiske lutherske kirkene, men flest medlemmer er i dag i det globale sør. LVFs hovedkontor holder til i det økumeniske senteret i Genève, men har også kontorer knyttet til det humanitære arbeidet flere steder i verden. Avgående president er erkebiskop Musa Filibus Panti fra Nigeria. Generalsekretær Anne Burghardt begynte i 2021, er fra Estland og den første kvinnelige toppleder i LVF. Hun besøkte ledere og representanter for Den norske kirke i Oslo sammen med sin ledergruppe i vinter.

LVFs visjon er: “Liberated by God’s grace, a communion in Christ, living and working together for a just, peaceful, and reconciled world.” Basert på forrige generalforsamling ble det utviklet en strategi: «With Passion for the Church and for the World». Strategien varer til og med 2024 og kan leses [her](#).

De to strategiske hovedsatsningene er:

- a) Supporting Churches’ Presence and Vibrant Witness in the World
- b) Promoting Human Dignity, Justice, and Peace

Disse to hovedsatsningene ivaretar på mange måter de fire søylene LVF har jobbet med helt fra begynnelsen: teologisk arbeid, misjon/diakonalt oppdrag, kristent enhetsarbeid og humanitært arbeid. Utfordringen er hvordan dette tolkes, anvendes og vektes i skiftende tider og fram mot 2030. LVF bidrar mye inn i diakonalt arbeid og har siden oppstarten hatt et omfattende engasjement, særlig for flyktninger. LVFs humanitære arm *World Service* bisto ca. 2,5 millioner flyktninger i 2022 og er den

største trosbaserte partnerorganisasjonen for FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). LVF arbeider også med teologi, misjon og økumenisk arbeid¹.

LVFs råd (*Council*) på 48 medlemmer er det øverste organet mellom generalforsamlingene. Kjetil Drangsholt fra Kristiansand, Agder og Telemark, og sokneprest Jacob Breda Antonsen fra Rakkestad, Borg, er Den norske kirkes rådsmedlemmer. Jacob er også en felles ungdomsrepresentant fra de nordiske medlemskirkene. Visepresident for Norden er erkebiskop emerita Antje Jackelén. Hun deltar også i rådets eksekutivkomite. Nytt råd, president og visepresidenter velges under generalforsamlingen.

Den norske kirke som medlemskirke

Impulsene fra internasjonalt kirkeliv, ikke minst gjennom LVF-fellesskapet, har hatt stor betydning i norsk kirkeliv og teologi. Ikke alt er like lett å få øye på. Men viktige impulser i Den norske kirkes teologi, liturgi, salmebok, diakoni- og misjonsforståelse, samt økumenisk og sosial-etisk engasjement, kommer fra LVF og det lutherske kirkefellesskapet. Dette er impulser som går begge veier. Det verdensvide lutherske fellesskapet gir Den norske kirke del i erfaringer og innsikt om tro og menighetsliv i kirker som vokser i andre deler av verden, og i kontekster som gjerne er ganske annerledes enn i Norge. Dette kan stimulere til engasjement, frimodighet og vekst også i Den norske kirke. Samtidig kan utfordringer i dagens Norge og Europa bringes inn i et fellesskap som har forpliktet seg på å stå sammen om et felles vitnesbyrd i tro og tjeneste for Kristus og for verden. LVFs sterke stillingtagen i forhold til blant annet apartheid og Den norske kirkes mangeårige samarbeid med LVF og andre kirkelige aktører har vært med på å forme en teologisk bevissthet og en viktig diakonal holdning i Den norske kirke.

I det løpende arbeid er *Accompaniement in Mission* et viktig uttrykk i LVF. Kirker ledsager hverandre i glede, sorger og felles misjonsansvar. Dette handler om alt fra det å be for hverandre, utfordre og lære av hverandre og besøke hverandre, til konkret samarbeid og fellesprosjekter. De siste årene har responsen rundt covid-19 blitt et særlig uttrykk for en slik medvandring. Mange medlemmer og utsatte pastorer og kirkeledere døde under pandemien. Den norske kirke bidro sammen med mange til [COVID-19 Rapid Response Fund](#) for å avhjelpe situasjonen. Samtidig var det mye å lære av andre kirker, ikke minst hvordan kreativitet og digitale løsninger raskt ble utviklet.

Den norske kirke blir stadig beriket av trossøskens innsikt og gode erfaringer med et levende kirkeliv og kirkens rolle i samfunnet. Direkte relasjoner med andre kirker, ikke minst de lutherske søsterkirker i Jordan og Det hellige land (ELCJHL), i Brasil (IECLB) og i Det sørlige Afrika (ELCSA), har sterke koplinger til LVF. Det er også tilfellet med andre bilaterale kontakter og samarbeidet med Kirkens Nødhjelp og misjonsorganisasjoner i SMM-samarbeidet. Flere av misjonsorganisasjonene har nære relasjoner til LVFs medlemskirker. LVFs Augusta Victoria-sykehus i Jerusalem bidrar på en unik måte i helsetjenester for palestinere på Vestbredden. Kirkens Nødhjelp og ACT Alliance bidrar aktivt inn i samarbeidet med LVF, både i form av økonomisk støtte og med samarbeid på menneskerettigheter, klima og kjønnsrettferdighet, samt på humanitær respons. Kirkens Nødhjelp og LVF har også to felles kontorer i Guatemala og på Haiti. Kirkens Nødhjelp og ACT Alliance er en såkalt «Related Organisation» for LVF, og er rådgiver til LVFs råd og

---

¹ Les mer om enhetsarbeidet og de ulike økumeniske dialogene LVF er involvert i [her](#). Se også [LVFs årsrapport 2021](#) som gir et godt uttrykk for hvordan hovedsatsningene kommer til uttrykk gjennom et år.

generalforsamling. Kirkens Nødhjelp bidrar med ca. kr 18 mill. årlig til humanitært/rettferdsarbeid gjennom LVF.

LVFs generalforsamlinger fra 1947 til i dag

Den norske kirke var aktivt med i etableringen av Det lutherske verdensforbund i Lund i Sverige i 1947. Den gangen var 47 kirker fra 26 land, hovedsakelig fra Europa og USA, representert. Det første temaet var «The Lutheran Church in the World Today» og reflekterte særlig over utfordringene like etter andre verdenskrig. Dessuten ble konstitusjonen vedtatt. De følgende generalforsamlingene var i Hannover, Tyskland (1952), Minneapolis, USA (1957), Helsinki, Finland (1963) og Evian, Frankrike (1970).

I 1977 var generalforsamlingen i Dar es Salaam, Tanzania. Dette var første gang LVFs generalforsamling ble holdt i det globale sør og valgte en afrikansk president for organisasjonen. Viktige beslutninger ble tatt om blant annet LVFs policy på apartheid og modeller for enhet. Det viktige begrepet «enhet i forsonet mangfold» («reconciled diversity») stammer fra den gang. Strukturelle årsaker til økonomisk og sosial urett ble reflektert over. Den 7. generalforsamlingen var i Budapest, Ungarn (1984). To hvite lutherske medlemskirker ble her ekskludert fra LVF på grunn av sin aktive støtte til apartheidpolitikken i Det sørlige Afrika. En annen viktig resolusjon fra denne generalforsamlingen handlet om en tydeligere plass for ungdom og kvinner i LVFs demokrati og organisasjon. Fra da av skal det være 40 % kvinner og 40 % menn, samt 20 % ungdommer i LVFs beslutningsfora. Prinsippet har vært viktig for blant annet LVFs Gender Justice Policy (2013).

I Curitiba, Brasil (1990) var 110 kirker representert, en betydelig andel fra kirker i sør. Under ledelse av Gunnar Stålsett som generalsekretær ble det også en tydelig dreining fra føderasjon til forpliktende fellesskap (*communio*) mellom kirkene, også med flere konkrete endringer (se over). Så fulgte generalforsamlinger i henholdsvis Hong Kong (1997), Winnipeg, Canada (2003) og Stuttgart i Tyskland (2010). Den 12. og foreløpig siste generalforsamlingen i LVF ble holdt i Windhoek, Namibia i 2017, med temaet *Not for Sale*, hvor erkebiskop Musa Panti Filibus fra Nigeria ble valgt til president. Generalforsamlingen som fikk overskriften *Liberated by God's Grace*, ble preget av 500-årsjubileet for den lutherske reformasjonen.

3. Generalforsamlingen i Krakow og tema

Generalforsamlingen har noen viktige formelle sider. Den velger rådet på 48 medlemmer, som er det øverste organet mellom generalforsamlingene, og det velges ny president. Det staves også ut en kurs framover basert på rapporter fra president, generalsekretær og leder for finanskomiteen, samt at det foregår en dynamisk prosess med forarbeid, komitearbeid, forhandlinger, uttalelser og resolusjoner. Disse bearbeides i ettertid til LVFs nye strategi fram mot 2030.

Men like mye er generalforsamlingen et uttrykk for det globale lutherske fellesskapet som kommer sammen. Gjennom gudstjenesteliv, bibelarbeid, seminarer, utstillinger og uformelle møtesteder vil delegater og andre deltakere bli inspirert og utfordret og forplikte seg på et fornyet vitnesbyrd og tjeneste. Rådet har opprettet en egen forberedelseskomite som har staket ut hovedlinjer for temaer, metoder og program. Parallelt er det en lokal planleggingskomite i Polen som sammen med LVFs stab forbereder arrangementet. Vertskirke er *The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland*. Kirken teller over 60.000 medlemmer. I 2022 åpnet de omsider for ordinasjon av kvinnelige prester. Biskop Jerzy Samiec er ledende biskop og lokal hovedvert. Vertskirken har gjort og gjør en stor innsats for ukrainske flyktninger.

I forkant av generalforsamlingen vil det være forberedende konferanser i alle regioner, og det vil i september være egne forberedelsesmøter for kvinner og for ungdomsdelegater og, for første gang, en kort for-samling for menn.

Temaet for generalforsamlingen er *Én kropp, én Ånd, ett håp* og refererer til Efeserbrevet 4,4. Enhet understrekes i alle de tre undertemaene. Det understrekes at dette ikke er det samme som uniformitet, men en enhet som er preget av mangfold og ulike gaver og perspektiver. Studiehåndboka om hovedtemaet er en invitasjon, ikke bare til delegater, men til medlemskirker og alle døpte til å utforske viktige temaer knyttet til eget liv. Mye av det innholdsmessige i generalforsamlingen vil på ulike måter knytte an til temaet. Undertemaene, *Én kropp, én Ånd, ett håp*, vil koples til noen av samtidens utfordringer.

Noen viktige prosesser i etterkant av forrige generalforsamling vil også være viktige og er til dels reflektert i studiehåndboken. Det gjelder for eksempel arbeidet med luthersk identitet, en erfaringsbasert prosess med *conviviality*-diakoni i Europa, som handler om kunsten å leve sammen på tvers av ulikhet. De nordiske medlemskirkene tok initiativ til et LVF-prosjekt kalt *Churches in Times of Change* etter forrige generalforsamling, som fokuserte på økt sekularisering og fallende medlemstall, men også på muligheter. En pilot på erfaringsdeling og refleksjon om dåp, med professor Harald Hegstad som prosjektleder, bidro til mange ressurser samlet på denne siden: [churches in times of change](#).

Den norske kirkes delegasjon i Krakow

Generalforsamlingen vil ha ca 355 delegater fra medlemskirkene, i tillegg til stab, rådgivere, observatører og gjester. Den norske kirke har 10 delegater, oppnevnt av Kirkerådet KR-sak 55/22 og 30/23. Følgende delegasjon er oppnevnt fra Den norske kirke:

Delegat:	Vara:
MKR's leder Kristine Sandmæl	MKR's nestleder, Oddny Miljeteig
KR's leder Kristin Gunleiksrud Raaum	KR's nestleder, Karin Elin Berg
SKR's leder Sara Ellen Anne Eira	SKR's nestleder, Oddvin Leine Bientie
Preses Olav Fykse Tveit	Biskop Kari Veiteberg
Biskop Kari Mangrud Alvsvåg	Biskop Kari Veiteberg
Nora Antonsen (ungdom)	Thomas Raadin Iversen
Harald Skoglund Dahler (ungdom)	Tobias Brodersen
Tron Fagermoen	Marius Timmann Mjaaland
Helge S. Gaard	Haakon Kessel
Berit Hagen Agøy	Einar Tjelle

Av disse er seks kvinner og fire menn, halvparten leke, to ungdommer og to samiske representanter. Dette er innenfor LVFs bestemmelser om kvoter. Som utgående rådsmedlemmer deltar også Kjetil Drangsholt og Jacob Breda Antonsen på generalforsamlingen med talerett, men uten stemmerett. MKR's leder Kristine Sandmæl er delegasjonsleder. Hun er også Den norske kirkes kandidat til nytt rådsmedlem, avklart på LVFs Pre Assembly i Oxford i mars. Internasjonal direktør er rådgiver for delegasjonen. Det vil også være med en fra kommunikasjonsavdelingen i Kirkerådet, som går inn i LVFs felles kommunikasjonsstab. Kirkens Nødhjelp og Det Norske Misjonsselskap vil også være representert. Den Evangelisk Lutherske Frikirke sender to delegater.

4. Innholdsmessige bidrag fra Den norske kirke

Generalforsamlingen er en anledning til å styrke samarbeidet med Den norske kirkes søsterkirker i Sør-Afrika, Brasil og Jordan og Det hellige land og samhandle med dem om relevante tema som kommer opp under generalforsamlingen. Det er også flere andre medlemskirker det samarbeides med på ulike områder.

Delegater og representanter for Den norske kirke har bidratt på ulike måter i forarbeidet til generalforsamlingen i Polen. Temaene under er viktige områder som også bør vektlegges under arbeidet i selve generalforsamlingen:

Legge til rette for at ungdom deltar i kirkens liv med sine erfaringer

Representanter fra Ungdommens Kirkemøte (UKM) er med i LVFs nettverk *Young Reformers*, samt i delegasjonen til generalforsamlingen. De blir også representert i *Youth Pre-Assembly* i dagene før generalforsamlingen. Viktige temaer som ungdommer har spilt inn og vil arbeide for, er natur- og klimakrisen, mental helse, samt inkluderende språk, liturgier og tilgjengelige kirker. Dette kom også tydelig fram i den europeiske for-samlingen i Oxford. Det vil være viktig at også delegatene kan arbeide for at kirkene i LVF-fellesskapet gir rom for ungdommers aktive deltakelse i kirkens liv med sine erfaringer. Ung deltakelse i kirkene og særlig økumenikken er viktig også for rekruttering og eierskap til globalt kirkeliv.

Tydeliggjøre menneskeverd og ikke-diskriminering for alle, særlig for jøder, rom, LHBT+ og mennesker med nedsatt funksjonsevne og andre som ble ofre for nazistenes utryddelsesleirer

Som en del av det offisielle programmet vil delegatene besøke Auschwitz-Birkenau. Her vil man bli eksponert for deler av folkemordet som særlig jøder, men også rom, mennesker med LHBT+ identitet samt mennesker med nedsatt funksjonsevne, ble utsatt for. Med utgangspunkt i disse erfaringene vil det under generalforsamlingen være viktig å fastholde menneskeverd og ikke-diskriminering for alle. Med erfaring fra det pågående arbeidet i fagutvalget om kirken i møte med jødedom og jøder, som Bispemøtet og Mellomkirkelig råd har satt ned, har Kirkerådet bidratt i en arbeidsgruppe fra LVF som har arbeidet fram en ressurs om jødisk-kristen tematikk for generalforsamlingen. Dette er en ressurs som både ser bakover og framover i tid. Blant annet berører den kirkens relasjon til både jøder, messianske jøder og kristne palestinere i Det hellige land.

Forplikte kirken i kampen mot antisemittisme

I en polsk kontekst, men også i Europa generelt, sees en økende antisemittisme i dag. «Hat som rammer jøder fordi de er jøder», er en enkel definisjon på antisemittisme som har vært i bruk lenge. I utvalgsarbeidet som nevnes over og i den nevnte ressursen til generalforsamlingen, arbeides det både med begrepet, men enda viktigere hvordan antisemittisme arter seg i dag. Det må forventes at generalforsamlingen i Polen forplikter seg tydelig mot slik rasisme.

Møte den økende økonomiske ulikheten i verden med aktuelle handlinger for skatterettferdighet

Med bakgrunn i forrige generalforsamlings resolusjon om økonomisk ulikhet, kan en aktuell sak om en ny skattekonvensjon være et viktig bidrag. Kirkens Nødhjelp har arbeidet med skatterettferdighet, blant annet sammen med Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig råd. Kapitalflukt og skattetriksing er et globalt problem som driver fram ulikhet og undergraver landenes muligheter til å investere i samfunnet. I løpet av de siste to årene har den rikeste en-prosenten tilegnet seg nesten dobbelt så mye rikdom som resten av verden. Kamp mot ulikhet og urettferdighet er sentralt i det diakonale arbeidet til kirker og

trosbaserte organisasjoner i hele verden. LVF og kirkene har nå mulighet til å ta del i en global bevegelse for å realisere en skattekonvensjon i regi av FN.

Arbeide for avkolonialisering av teologi og kirker og bidra til forsoning

Flere prosesser i medlemskirkene er opptatt av hvordan kolonitiden, eller nære historiske bånd mellom stat og kirke, har undertrykket deler av både kirke og samfunn, samt teologien i seg selv. Teologisk avkolonisering handler eksempelvis om å sette urfolks og andre koloniserte folks kunnskapstradisjoner i sentrum som alternative utgangspunkt for teologisk refleksjon. Det betyr også et mer ydmykt og kritisk blikk på både kirkehistorie, rådende teologi og praksis. Tore Johnsen, forsker ved VID Tromsø og medlem av Teologisk Nemnd, har som nevnt vært medlem i en referansegruppe på tema for generalforsamlingen. Han har vært aktiv bidragsyter til vedlagte *Study Guide*, samt en egen artikkel i en *Assembly Reader*. Denne siste handler særlig om nettopp teologisk avkolonialisering og er et tema som er blitt behandlet også i Teologisk nemnd under Mellomkirkelig råd. Urfolksperspektiver og urfolksteologi er særlig viktige her. Dette er relevant også for forsoningsarbeidet i kjølvannet av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Et kritisk blikk på egen kirkehistorie og aktiv lydhørhet på hva Sannhets- og forsoningskommisjonen utfordrer på, vil være viktig også å ta med til generalforsamlingen.

Forvalte naturressurser på en måte som samtidig verner om skaperverket og urfolksrettigheter, og aktivt bidra til å følge opp klimaavtalen fra Paris og bærekraftsmålene

Kirkemøtet har flere ganger slått fast viktigheten av en sterk klima- og miljø-satsning. KM-saken «Mer himmel på en truet jord» (KM 15/21) ber om at en er særlig oppmerksom på at arbeidet med det grønne skiftet ikke uforholdsmessig griper inn i og rammer samers og andre urfolks livsgrunnlag, (...) og inkludere urfolks kunnskap og erfaringer om bærekraftig bruk av naturen (vedtakspunkt 3). Fra kirkelig hold ble det, i den såkalte «Fosen»-dommen understreket at vern om skaperverket og vern om urfolksrettigheter må holdes sammen. Historien viser at det asymmetriske maktforholdet mellom staten Norge og den samiske befolkningen også har ført med seg overgrep og blindsoner, skrev preses og leder av Samisk Kirkeråd i en felles uttalelse. Et arbeid med å redusere både klimaskadelige reiser og bevissthet om og reduksjon av energi til kirkebygg er godt i gang i Kirkerådet. Den norske kirkes strategi 2022-2029 inneholder blant annet: «Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt». Både ungdomsdelegater og forberedende samlinger har understreket viktigheten av at klima, miljø og bærekraftsmålene er høyt på agendaen i Polen, og at LVFs medlemskirker forplikter seg enda mer i de avgjørende årene fram mot 2030.

Fortsette arbeidet for kjønnsrettferdighet

Det er 10 år siden LVF vedtok sin *Gender Justice Policy*. Denne har stimulert flere av medlemskirkene til å arbeide mer systematisk og aktivt med dette. Pastora Presidente Silvia Genz, den første kvinnelige lederen for Den norske kirkes søsterkirke i Brasil (IECLB) besøkte nylig Norge. Hun kunne fortelle at Den lutherske kirken i Brasil omsider har fått sin egen plan om kjønnsrettferdighet, et viktig verktøy i et samfunn og kirke hvor likestilling ikke er selvsagt. I den lutherske vertskirken i Polen ble det i 2022 ordinert kvinner for første gang. På den annen side har Den lutherske kirken i Latvia for noen år tilbake vedtatt å slutte med å ordinere kvinner. Dette er ett av flere eksempler på urovekkende tilbakeslag for kvinners rettigheter og menneskerettigheter som sådan. Tall på kjønnsbasert vold har også økt flere steder. På feltet kjønnsrettferdighet har Den norske kirke både egne utfordringer på hjemmebane, men også viktige erfaringer å dele.

Delegater og representanter fra Den norske kirke har deltatt på både en nordisk og en europeisk forberedendesamling. På den nordiske samlingen ble fire viktige aspekter understreket:

- Behovet for lutherske bidrag til fredsteologi og forsoning.
- Behovet for kraftfulle svar på klima- og naturkrisen.
- Arbeid mot ulikhet og polarisering.
- Å tenke strategisk over LVFs rolle i år med mindre forutsigbar økonomi.

Den europeiske samlingen fokuserte også på disse temaene, og understreket i tillegg det globale tilbakeslaget for menneskerettigheter og særlig kjønnsrettferdighet. Tilgjengelige, inkluderende og nye måter å være kirke på var også viktig for samlingen, og at håp både er en gave og en oppgave:

We expect the discussions in Krakow to focus on witnessing to hope in the midst of a suffering world. Hope is the affirmation that God is faithful and will complete what God has begun. Hope is a gift of the Holy Spirit, but also a task for us all. With the climate crisis, environmental degradation, war and conflicts, forced migration, economic inequality, populism, authoritarianism and rising nationalism, we find ourselves searching for credible and transformative hope. We need to find a clearer understanding of what Christian discipleship means in this context. (LWF Oxford Message).

På den liturgiske og musikalske siden har prest og musiker Carl Petter Opsahl (MF vitenskapelige høyskole) vært nordisk representant i *Assembly Worship Committee* som deltar i planleggingen av musikk- og gudstjenestelivet til generalforsamlingen.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Utgifter til egen delegasjon dekkes av Kirkerådets ordinære budsjetter. I tillegg er det bevilget en betydelig støtte til selve generalforsamlingen.